

Napis na spomeniku pod Kilovčami

Partizanska krivda za požgane vasi

Ivo Žajdela

V prejšnji številki smo pisali o zločinih partizana in »narodnega heroja« Karla Masla - Draga v Brkinih. Toda v Brkinih že 70 let »praznujejo« požige brkinskih vasi, ne da bi z besedico omenili, kdo je zanje najbolj odgovoren.

Nadaljujemo iz prejšnje številke.

18. maja 1942 je Maslova »četa« izvedla novo »akcijo« v Mali Bukovici. S

sedmimi borci je »napadla« tamkajšnjo italijansko posadko, jo razorožila, vojake na pol gole pognala proti ilirski Bistrici, majorja, poročnika in narednika

pa so odgnali s seboj (Črtomir Šinkovec v knjigi *Uporni svet pod Snežnikom*, Nova Gorica, 1966, str. 192–193). Tiste dni so Italijani iz Spodnje in Gornje

Bitnje, Ratečevega Brda in Kilovč odvedli 19 fantov in mož ter jih zaprli v Neverkah.

Nedotakljivi sveti gral »NOB«

Zdaj je Karlo Maslo že dobro vedel, da se Italijani na vsako njegovo akcijo odzovejo z velikim nasiljem nad civilnim prebivalstvom. Namesto da bi v Sloveniji leta 2013 imeli vsaj eno doktorsko disertacijo in vsaj eno spodobno knjigo o tovrstnih partizanskih »akcijah« in okupatorjevih povračilnih ukrepih nanje, seveda o tej temi nimamo nič. Sveti gral »NOB« je nedotakljiv.

Namreč, komunistično vodstvo je dobro obvladalo taktiko in strategijo boljševistične gverilske vojne. Ta je »učila«, da treba

civilno prebivalstvo podvreči čim hujšemu nasilju druge strani (ali okupatorja ali nasprotne vojske v notranjenarodnem spopadu), potem pa bo preživitvene možnosti iskalo pri partizanih v gozdu.

Prav gotovo je Karlo Maslo tudi zato naredil novo »akcijo«, pri čemer je natančno vedel, kaj ji bo sledilo. »Hrabra Brkinska četa« (14 mož) je 4. junija 1942 pri Merečah, ob železniški progi Pivka–Ilirska Bistrica, v zgodnjih jutranjih urah »napadla« skupnico italijanskih vojakov, ki

so tam stražili majhen železniški most. »Napad« ni zahteval posebnih vojaških veščin, saj naj bi bili po nekem pričevanju tri italijanske vojake ustrelili med spanjem. Po uradni verziji (Šinkovec, 194–198) pa so bili »v spopadu« trije Italijani ubiti, eden je bil ranjen, dva pa sta se vdala. Napadalci naj bi bili ranjenca obvezali, vse tri pa potem pustili v stražarnici.

Silovit odziv Italijanov Pri »akciji« je Maslo uporabil celo mladoletne fante, ki jih je pred tem »mobiliziral«. Fantje seveda niso vedeli, v kako podli partijski igri sodelujejo – kot žrtve.

Italijani so se tokrat nemudoma in silovito odzvali, saj so imeli dovolj partizanskih »akcij« in so se na to, naslednjo, že pripravili.

Propagandist Črtomir Šinkovec ni dopustil niti senčice dvoma glede Maslovega partizanjenja. Kot ves čas v knjigi je tudi tokrat

prst usmeril edino v Italijane oziroma v njihove povračilne akcije. Takole je zapisal (str. 195): »Zdaj se je v fašistih sprostil že dolgo zadrževani srd. Kazno je, da jim je napad v Merečah prišel kot nalašč, da so lahko uveljavili tako strahovito in krvoločno pobesnelost, ki ji na Primorskem pred zlomom Italije ni primere. Fašisti niso iskali krivcev, pač pa so se brezobzirno maščevali nad slehernim, ki jim je prišel v pest. Navalili so na vasi in zaselke med Ilirsko Bistrico in Pivko.«

Krvavi 4. junij 1942 Še isti dan, 4. junija, so italijanski vojaki pridivjali v Kilovče. Iz hiš so začeli zganjati ljudi, hiše pa požigati. Osem Kilovčanov so odbrali in jih pridružili skupini šestnajstih zapornikov, ki so jih s tovornjakom pripeljali iz Neverk; tam so jih imeli zaprte od 18. maja.

Zbrali so jih na travniku med Kilovčami in Ratečevim Brdom. ►

Spomenik 28 »talcem« pri Kilovčah

Grob žrtev povračilnih ukrepov na Premu

► Postavili so jih v tri vrste in jim dali pet minut časa, da povedo, kje so partizani. Ker odgovora ni bilo, so jih najprej ustrelili devet, potem pa še v dveh skupinah, skupaj osemindvajset ljudi.

Iz požganih Kilovč so odpeljali v internacijo 11 moških, 30 žensk in 26 otrok.

Na Ratečevem Brdu so požgali 12 hiš in enako število gospodarskih poslopij, vse izropali, živino pa odgnali. V taborišče so odgnali osem moških, 28 žensk in 34 otrok. Poleg tega je bilo med omenjeno skupino ustreljenih »talcev« – v resnici žrtev povračilnih ukrepov – 16 oseb iz te vasi, ki so jih imeli zaprte v Neverkah.

V Merečah so pobrali vse moške, ki so jih našli, in v zapore v Ilirsko Bistrico odpeljali 74 odraslih in 20 otrok.

V Spodnjih in Zgornjih Bitnjah so požgali 24 hiš in 15 gospodarskih poslopij. Štiri moške so ubili, 81 ljudi pa odpeljali v internacijo.

Podstenje so Italijani požgali z zažigalnimi bombami. V internacijo so odgnali 34 moških, 37 žensk in 24 otrok.

Požgali so tudi vas Podstenjšek.

Požganih je bilo 106 domov

Skupaj so požgali 106 hiš in 102 gospodarski poslopji. Zaplenjeno živino so odgnali v Ilirsko Bistrico. V internacijo so odpeljali 462 ljudi. Ni znano, zakaj je v zborniku *Občina Ilirska Bistrica*, ki ga je občina Ilirska Bistrica izdala nedavno (leta 2011), navedeno, da je bilo izseljenih

396 ljudi (str. 151). Odpeljali so jih na Matulje, kjer so bili zaprti dva tedna v šoli, nato pa v Milano, od koder so jih razporedili po raznih krajih v severni Italiji. Vračati so se začeli v avgustu, največ pa po kapitulaciji Italije. Nekateri se nikoli več niso vrnili na svoje uničene domačije, česar pa naša publicistika sploh ne omenja.

Vse to je povzročila najnovejša Maslova partizanska »akcija«. Ta se je s svojo »četo« skril in potuhnil daleč v gozdovih za Koritnico.

Obešena v Ilirski Bistrici Prebivalce požganih vasi so odpeljali v Trst, na Reko, večino pa v Ilirsko Bistrico, kjer so jih zaprli v gasilski dom. Naslednje jutro so ti slednji skozi okno zagledali na kostanju ob gasilskem domu obešena Jožeta Čeligoja iz Topolca, »mного obetajočega aktivista« (kot je v knjigi *Prazniki slovenskih občin* zapisal Franc Munih; Ljubljana 1975, str. 49), in Jakoba Pecmana, kmeta iz Smrij. Ker niso ujeli niti enega borca »Brkinske čete«, so se znesli nad njihovimi družinami. Staro (93-letno) mamo Jožeta Zidarja - Jadrana so zaklenili v hišo, da je od lakote umrla. V Mali Bukovici, kjer so partizani 18. maja razorožili italijansko posadko, so sredi vasi, na balkonu Lovrenčičeve hiše, obesili dva Grkova brata in njunega prijatelja, nekega natakara z Reke.

Ubili so še več ljudi. V Dolnji Bitnji so naleteli na nekega moškega, ki je tiščal pod pazduho

Grob žrtev partizanske in fašistične bratovščine so onesnažili s simbolom krvave komunistične revolucije.

vrečo krompirja. Bil je delavec iz Lipe na Hrvaškem, oče treh otrok. Tisti dan je prišel po živila v Brkine. Obtožili so ga, da zbira hrano za partizane, in ga ustrelili. V Gornji Bitnji so ubili zidarja iz Trnovega, ki je delal pri neki hiši. Ker ni bil domačin, je bil sumljiv. V Merečah so ustrelili domačina, ki je vsako jutro vozil mleko v Ilirsko Bistrico. Rekli so, da je gotovo videl partizane. V Dolnji Bitnji so ob cesti ubili dva brata, domačina.

Tudi iz nekaterih drugih vasi (Topolc, Smrje, Čelje) so zaprli nekaj ljudi.

Nikoli do zdaj nič Črtomir Šinkovec je dokaj nazorno opisal, kako so se povsem prestrašeni in nemočni prebivalci odzvali na to načrtno izzvano nasilje (*Uporni svet pod Snežnikom*, str. 200): »Sovražnik se je oprijel racij in aretacij, ljudje so bežali pred njim in se vključevali v Brkinsko četo, ki je tedaj taborila v gradu pri Kozjanah in Kozlovcu pri Pregarjah ter nad Stružnikom. Izbirali so si boljši del: raje, kot gniti v italijanskih ječah, oditi v svobodne slovenske gozdove.«

Seveda se preprosti ljudje niso zavedali, kako podla boljševidna igra je v resnici (bila) v ozadju: z »akcijami« izzvati okupatorsko vojsko, da se potem ta v povračilnih akcijah hudo znese nad civilnim prebivalstvom, ki potem v posledici išče možnost preživetja v gozdu – pri partizanih (kjer so si politkomisarji meli roke). Kdaj pa je že kakšen slovenski zgodovinar

napisal eno samo raziskavo, kaj šele knjigo o teh podlih igrah in o vseh oblikah nasilja, ki jim je bilo podvrženo civilno prebivalstvo med slovensko komunistično revolucijo? Nikoli do zdaj nič. In prav zaradi tega so prav toliko vredni ti naši zgodovinarji. Zelo veliko jih je – in nič od njih.

»To so pravi fantje« Franc Munih je v omenjeni knjigi *Prazniki slovenskih občin* zapisal tudi »besede kmečkega gospodarja iz Mereč«, ki naj bi jih bil izrekel med partizanskim napadom na italijansko posadko v vasi: »To so pravi fantje, ti nas bodo osvobodili!«

Takšne so stresali ti ljudje v socializma polnem letu 1975, ko so izdali celo knjigo *Prazniki slovenskih občin*, v kateri so obširno ovekovečili eno od pridobitev komunistične revolucije: poimenovanje občinskih praznikov po dogodkih iz slavne narodnoosvobodilne borbe. Nekatero občino to, kljub štiriindvajsetim letom v demokraciji, še vedno počnejo. Brez kakšnega sramu slavijo in častijo takšne in drugačne zločine in zločince. In ne vedo, da obstajata tudi pieteta in dan spomina.

Munihov kmečki gospodar iz Mereč, naj je v resnici obstajal ali je bil še en izmisljen komunističnih propagandistov, pa se je grdo zmotil. Tisti »pravi fantje« ne Brkinov ne Slovenije niso osvobodili, ampak so jo spremenili v deželo nasilja, gorja, trpljenja in izrojenosti. Po teh

Hiša v Merečah, kjer je Maslova četica »napadla« italijansko stražo mostu

»pravih fantih« Slovenija nikoli več ne bo takšna, kot je bila do njihovega nastopa, ampak bo oziroma je popolnoma drugačna: opustošena etično in etnično.

Čaščenje katastrof Nepojmljivo je, da že več desetletij, od

leta 1954, in še danes, leta 2013, politiki v Ilirski Bistrici na dan »znamenite« Maslove »akcije« praznujejo občinski praznik. Po demokratizaciji Slovenije so v 90. letih nekateri v občinskem svetu oporekali temu brezumnemu početju »občine« in so zahtevali

Železniški mostič v Merečah je sicer nem, ni pa kriv, če je »sodeloval« v tragediji.

spremembo občinskega praznika. Leta 1999 so v občinskem svetu o tem glasovali. Odločali so med petimi predlogi. Stari datum, 4. junij, sta predlagala »območno združenje borcev in udeležencev NOB« in svetniška skupina združene liste, kot »obletnico prve večje oborožene akcije proti okupatorju«.

Leva večina v občinskem svetu je izglasovala 4. junij, da ostane po starem in da bodo še najprej z občinskim praznikom slavili dva velezločina: partizanskega in italijanskega. Članek o tem z naslovom *Čaščenje katastrof (Demokracija, 4. april 2002)* si lahko preberemo na spletni strani:

http://www2.scnr.si/files/200811914323_

Demo,Cascenje.pdf.

Komunisti in fašisti Za nameček so komunistični aktivisti ob vsem tem nasilju, ki so ga med vojno povzročili komunisti in fašisti, vnesli med ljudi strupeno propagando in povzročili nezaupanje, spore, sovraštvo in razkol.

Vanja Kržan je o posledicah Maslove »akcije« pri Merečah objavila zgodbo *Drage Oblak*, por. Dolgan iz Topolca. Pod naslovom *Primorska pod nakovalom fašizma, nacizma in komunizma* je objavljena tudi na spletni strani *Zaveze*:

http://www.zaveza.si/index.php/revija-zaveza/282-zaveza-t-86#index.xml-body.1_div.4_div.1 ter na spletni strani: http://www2.scnr.si/files/2013731154528_Krzan%20Vanja,Dornberk,Berce,Zaveza%2086,2012.pdf.

Spomenik, kjer sta bila v Ilirski Bistrici obešena Jože Čeligoj in Jakob Pecman

Komentar zločina v Merečah: »Med slavnim bojem za svobodo slovenskega naroda je Brkinska četa v vrsti svojih junaških dejanj...«